

De verschillende rollen/taken bij de torahdienst:

- De **gabbai** (gabbe): degene die alle mitsves (taken) verdeelt
- Degene die de **peticha** doet, het openen (en sluiten) van het aron
- De **ausheber/einheber**: degene die het sefer (of meerdere sefariem) uit de aron haalt en het na de lezing weer terugplaatst. De Hebreeuwse term voor aus- en einheben is *hotsa'a ve'hachnassa*
- Het komt veel voor dat de aus-/einheber ook de peticha doet
- De **drager**: degene die het sefer rondraagt door de sjoel en naar de sjoelchan (tafel) brengt (en na de lezing weer terug), in veel kehillot is dit altijd de chazzan
- De **ba'al koré**: degene die uit het sefer leest
- De **segan**: degene die naast de ba'al koré meeleeft en erop let dat de ba'al koré alles goed uitspreekt
- De **oleh**: degene die een aliyah (oproep) krijgt, in de regel zijn dat 8 personen
- De **maftir**: de oleh die als laatste wordt opgeroepen, en aansluitend uit de haftarah (profeten) leest
- De **magbia**: degene die hagbaha (hagbe) doet, het opheffen van het sefer
- De **golel**: degene die het sefer na de hagbe aankleedt (en daartoe ook de wikkel heeft opgerold)
- De **gevatter**: degene die met het tweede sefer mag zitten indien dit gebruikt wordt (bijv. bij feestdagen)

De handelingen en choreografie in chronologische volgorde:

- Een algemene regel: men staat nooit met de rug naar een open aron, maar staat en kijkt altijd in de richting van de open aron, en als het sefer wordt rondgedragen draait men mee vanaf de zitplaats zodat men altijd naar het sefer kijkt.
- (Ruim) vóór de torahdienst moet de gabbe reeds alle mitsves (taken) voor de torahdienst verdeeld hebben onder de aanwezigen. Hiervoor gebruikt hij/zij de kaartjes met de mitsves, de (joodse) namenlijst, en de "Mitsvelijst voor de gabbe van Beth Shoshanna".
- De torahdienst begint in de LJG-sidoer op p. 300 met *Ein kamocha*, men loopt nog niet naar de aron
- Pas bij *Av harachamim* lopen de volgende 4 personen langzaam naar de aron: de gabbe, degene die de peticha doet, de ausheber en de chazzan. Bij deze rollen en taken zijn verschillende minhagiem mogelijk. In sommige kehillot doet de gabbe zelf de peticha en het ausheben. Het komt ook vaak voor dat de ausheber zelf de peticha doet. En het komt vaak voor dat iemand anders dan de chazzan het sefer draagt. Als men bij de aron is aangekomen gaat men er omheen staan, zonder de aron open te maken
- Pas bij *Vajehie binsoa ha'aron* opent degene die de peticha doet de aron hakodesh, zowel de deuren als het paróchet (gordijn). Er wordt nog geen sefer uitgehaald.
- Al degenen die om de aron staan raken de sefariem die erin staan aan met tsitsit of sidoer en kussen dan de tsitsit/sidoer.
- Pas vanaf *Baroech shenatan torah, le'amo Jisrael bikedoesjato* haalt de ausheber het sefer (of meerdere sefariem, in volgorde van gebruik) uit de aron (het ausheben of hachnassa) en geeft deze aan de drager.
- Aangezien bij Beth Shoshanna de rimonim (sietorens) niet op het sefer in de aron passen, zet de gabbe nu snel de rimonim er op.
- Men blijft met het gezicht naar de open aron staan, dus niet te snel omdraaien naar de zaal.
- Direct na het ausheben sluit degene die de peticha deed de aron weer, zowel parochet als deuren, en blijft bij de aron staan (dus niet meteen terug naar de eigen plaats). Hier zijn trouwens ook verschillende minhagiem. In sommige kehillot blijven de deuren altijd open, en opent en sluit men alleen het parochet bij een petiecha. Soms heeft een aron geen parochet (m.n. een sefardische aron ofwel hechal) en opent en sluit men dus alleen de deuren.
- Nu pas draaien de 4 personen (ausheber, gabbe, chazan en degene die de peticha deed) zich om naar de zaal, met hun rug naar de aron.
  - De chazzan zingt *Sjema Jisrael*, wat door de gemeente wordt herhaald.
- Bij *Gadeloe l'Adonai iti, oenerommema sjemo jachdav* is er een gebruik waarbij de 4 personen zich omdraaien naar de aron (meteen bij *Gadeloe*) en buigen bij *l'Adonai iti*, en dat de torahdrager het sefer opheft bij *oenerommema sjemo jachdav* (*oenerommema* betekent nl. en laten wij verheffen).

- Daarna zingt iedereen *Lecha Adonai hagedoelah*, terwijl het sefer de sjoel wordt rondgedragen in een processie van de 4 personen, met de torahdrager(s) voorop (2 sefariem: ook in volgorde van gebruik).
- De killeleden raken de mantel aan met tsitsit of sidoer en kussen dan de tsitsit/sidoer.
- Iedereen blijft tijdens het rondragen altijd met lichaam en gezicht gericht op het sefer torah.
- De torahdrager probeert een dusdanige route en snelheid van lopen te handhaven waardoor men precies bij *ki kadosj Adonai Elohenoe* bij de leestafel is gearriveerd.
- Nu blijven alleen de gabbe en de torahdrager bij de leestafel, de andere 2 gaan terug naar hun plaats.
- Als er een 2e sefer is gaat de drager daarvan ermee in de buurt van de bima zitten, de gevatter.
- Het sefer wordt op de leestafel (sjoelchan) gelegd en uitgekleeed. Over het algemeen kan dit gemakkelijk gedaan worden met 2 personen.
- De ba'al koré (torahlezer) komt er nu bij staan.
- Als het sefer helemaal is uitgekleeed zoekt de ba'al koré alvast in de sefertekst het punt op waar straks begonnen wordt met lezen.
- Daarna wordt het sefer dichtgerold en wordt het mappa (kleedje) erop gelegd.
- Als er een lange wikkel om het sefer zat, geeft de gabbe dit na het uitkleden meteen aan de golel, zodat hij dit kan oprollen en later kan gebruiken bij het aankleden.
- De gabbe, chazzan of een ander kondigt aan welk gedeelte gelezen gaat worden, welke parasja+welk hoofdstuk+vers er begonnen wordt, paginanummers van de Dasberg en Tanach.
- Evt. kan diegene hier al een samenvatting geven van de parasja en het gedeelte dat gelezen wordt.
- De gabbe begint met de inleiding voor de 1e aliyah (oproep): *Veja'azor vejagen vejosjia lechol hachosim bo, vernomar Amen.*
- De gemeente bevestigt met *Amèn.*
- De gabbe vervolgt *Hakol havoe godel l'Elohenoe, oetenoe chavod latorah. Ja'amod/Ta'amod* + de joodse naam van de oleh (de opgeroepene).
- Nu komt de oleh naar de bima gelopen, en gaat rechts van de ba'al koré staan.
- Na *...magen hoe lechol hachosim bo* antwoordt de gemeente met *Ve'atem hadevekiem b'Adonai Elohechem, chajiem koelechেম hajom.*
- Het kleedje wordt van het sefer verwijderd, de ba'al koré wijst met de jad het eerste woord aan dat gelezen gaat worden, de oleh raakt dat woord aan met tsitsit of sidoer en kust dan de tsitsit/sidoer.
- Vervolgens wordt het sefer weer dichtgerold (kleedje NIET erover, later meer daarover), pakte de oleh met beide handen de twee grepen van het sefer vast, en zegt de voor-beracha met antwoord van de gemeente, zoals in de LJG sidoer op p. 304 staat beschreven.
- Er is een gebruik dat de oleh bij de slotzin (chatima) van de beracha *noten hatorah* het sefer een beetje optilt (alleen de onderkant, waar men de handgrepen vasthoudt).
- De gemeente antwoordt met *Amèn.*
- De oleh houdt de rechter handgreep vast, de ba'al koré rolt het sefer open door de linker handgreep naar links te rollen, zoekt het 1e woord op, zet de jad (aanwijsstokje) daar neer, zingt nog een keer *Amèn* (alvast in de toonsoort van de troep), waarna meteen gelajend (torahtekst geciteerd) wordt.
- De oleh leest aandachtig mee in het sefer.
- Aan weerszijden van de sjoelchan (tafel) staan de gabbe en de segan die meelesen in de choemasj (de torahtekst met klinker- en zangtekens) en verbeteren indien nodig (op subtiele wijze) de de ba'al koré.
- Als de ba'al koré klaar is met de 1e lezing houdt zij de jad bij het laatst gelezen woord zodat de oleh dat woord weer met tsitsit of sidoer aan kan raken en kust dan de tsitsit/sidoer.
- Het sefer wordt dichtgerold (kleedje nog steeds NIET erover), de oleh houdt weer beide handgrepen met beide handen vast, en zegt de naberacha.
- Ook hier bestaat weer het gebruik dat de oleh bij de slotzin (chatima) van de beracha *noten hatorah* het sefer een beetje optilt (alleen de onderkant, waar men de handgrepen vasthoudt).
- De gemeente antwoordt weer met *Amèn.*

- Nú pas wordt het kleedje over het sefer gelegd. De functie van het kleedje is namelijk om het sefer af te schermen voor de handelingen/teksten die niet voor het sefer zijn bedoeld, zoals het oproepen van en het zeggen van de misjeberach voor de oleh. Dus als de oleh de voor- en naberachot zegt, die juist voor het sefer torah bedoeld zijn, moet het kleedje er niet overheen, anders scherm je de torah af voor zijn beracha! Vergelijk het gebruik van het kleedje voor de challes: als de brooches voor de kaarsen en de wijn worden gezegd ligt het kleedje over de challes, pas bij het moutse maken haal je het kleedje weg.
- Nadat het kleedje over het sefer is gelegd kan de gabbe een misjeberach (zegening) zeggen voor de oleh, waarbij de oleh nog verzoeken kan indienen om ook anderen te zegenen. Er zijn ook speciale misjeberachs voor verschillende gelegenheden, zie de LJG sidoer p. 308 t/m 326.
- Na de misjeberach geeft de gabbe een hand aan de oleh, en wenst hem *sjkouch* of *sjkoiech*, waarop de oleh antwoordt met *baroech tiheje*. Sjkouch is een samentrekking van jesjar koach, wat zoiets betekent als "Heb kracht" (om nog meer mitsves te doen). Het standaard antwoord *Baroech tiheje* (i.p.v. 'todah' of 'bedankt') betekent "Zij gezegend".
- De ba'al koré en de andere persoon op de bima wensen de oleh ook *sjkouch* (met weer *Baroech tiheje* als reactie), terwijl de oleh aan de linker kant van de ba'al koré gaat staan.
- De gabbe roept de volgende persoon op, die komt weer rechts naast de ba'al koré staan, kleedje eraf, 1e woord aanwijzen, aanraken met tsitsit/sidoer, enz.
- Als de 2e oleh na de misjeberach naar de linker kant van de ba'al koré loopt, wenst de 1e oleh de 2e *sjkouch*, neemt de 2e oleh de plaats in van de 1e, en verlaat de 1e oleh de bima en loopt terug naar zijn/haar plaats, waarbij 'onderweg' de gemeenteleden die worden gepasseerd de oleh ook *souch* wensen (en weer *baroech tiheje*)
- Vlak voor de oproep van de maftir (de laatste oleh) zingt de chazzan chatzi (half) kaddisj, met een kleedje over het sefer heen.
- Bij een 2e sefer:
  - wordt dat éérst naast het 1e sefer gelegd (rimonim, schild en jad eraf), dan pas chatzi kaddisj
  - dan hagbe en aankleden van het 1e sefer (zie de opsomming hieronder)
  - intussen wordt het 2e sefer uitgekleeft
  - de wikkel wordt aan de 2e golel gegeven
  - de ba'al koré zoekt vast in het 2e sefer naar de tekst die gelezen gaat worden
- Dan wordt de maftir opgeroepen.
- Na de misjeberach voor de maftir roept de gabbe de magbia en de golel op, en wordt hagbe gedaan:
  - Kleedje van het sefer af.
  - Sefer wordt opengerold door de magbia.
  - De magbia trekt het sefer naar zich toe tot het half over de rand hangt.
  - De magbia kantelt het sefer naar beneden, gaat door zijn/haar knieën (kantelpunt dus halverwege het sefer) tot het verticaal staat.
  - Sefer wordt opgeheven.
  - De gemeente zingt *Vezot hatorah asjer sam Moshe lifnei benei Jisrael, al pi Adonai bejad Moshe*.
  - Tijdens het zingen wijst men naar het sefer met tsitsit of sidoer of met de pink.
  - De magbia draait langzaam eenmaal om de as.
  - De ba'al koré wijst intussen de gelezen stukken tekst aan met de jad.
  - Na *bejad Moshe* laat de magbia het sefer zakken tot de rand van de tafel weer halverwege het sefer is.
  - De gemeenteleden kussen hun tsitsit/sidoer.
  - De magbia zet het sefer halverwege tegen de rand van de tafel en kantelt het sefer weer terug op de tafel.
  - Het sefer wordt dichtgerold.
  - De magbia tilt het dichtgerolde sefer op en gaat zitten voor het aankleden.

- De open kant van het sefer moet naar voren zijn gericht (de dichte kant dus tegen de magbia)
- De golel kleedt het sefer aan, de gabbe assisteert door de handgrepen bovenaan goed vast te pakken en de twee etsiem (de stokken) strak oprollen en tegen elkaar aan, de rollen perkament mogen niet 'lubberen'. Tevens geeft de gabbe indien nodig aanwijzingen voor het aankleden:
  - Eerst de wikkel er strak omheen.
  - Dan de mantel, met de voorkant aan de open kant van het sefer.
  - Als er een torahschild is wordt dit er nu overheen gehangen.
  - Vervolgens de jad over de rechter ets (handgreep), die waar Beresjiet op zit.
  - Dan de rimoniem erop.
- Tijdens het aankleden kan de maftir al evt. met de haftarah beginnen.
- De gemeenteleden antwoorden *amén* op de verschillende voor- en naberachot van de haftarah (en evt. *Baroech hoe oevaroech sjemo*).
- Na de haftarah wordt het gebed voor de staat Israel gezegd, p. 332-334.
- Eerst wordt daartoe de aron geopend, de gabbe heeft iemand deze peticha-mitsve gegeven (niet dezelfde die ook al de peticha bij het aus- en einheben heeft gedaan).
- Deze persoon raakt het sefer (of meerdere sefariem) dat er nog in staat weer aan met de tsitsiet/sidoer, daarna tsitsiet/sidoer kussen.
- De gemeente staat tijdens dit gebed, ook de magbia met het sefer in de hand (evt. kan de magbia het sefer rechtop met de onderste handgrepen op de leestafel zetten als het te zwaar wordt).
- Na het zingen van *Lo jisa goj* (p. 334 onderaan) wordt de aron gesloten.
- Evt. aankondiging van de nieuwe maand door de chazzan (p. 336).
- Nu begint de ceremonie van het terugbrengen van het sefer op p. 338 met *Asjree*.
- De magbia geeft het sefer over aan de torahdrager.
- In kleine sjoelen wordt psalm 29 vaak niet gezongen, omdat deze te lang is voor de duur van de terugtocht naar de aron. In dat geval gaat men al lopen bij *Asjree ha'am*.
- Als men psalm 29 wel zingt gaat men pas lopen bij de 1e zin *Havoe l'Adonai benei Eliem*.
- Bij de 3 intermezzi van de chazzan (1. *Kol Adonai al hamajiem*, 2. *Vajarkidem kemo egel*, 3. *Vajèchèsòf je'arot*) houdt de stoet even stil.
- Intussen loopt de gabbe met de einheber (en evt. degene die de peticha doet) naar de aron.
- De aron moet geopend zijn als de torahdrager arriveert, maar niet te vroeg, om te voorkomen dat de torahdrager met de rug naar de *open* aron loopt.
- Bij het openen van de aron worden de aanwezige sefariem weer door de einheber en de gabbe aangeraakt met tsitsiet/sidoer, daarna weer de tsitsiet/sidoer gekust.
- De torahdrager moet het weer zó met de route en loopsnelheid uitmikken dat het sefer precies aan het eind van psalm 29 (...*et amo vasjalom*) bij de aron is. Of al bij ...*livnei Jisrael am-kerovo, halleloeja* als psalm 29 niet wordt gezongen.
- Na het einheben (hachnassa) van het sefer blijft de aron open.
- De chazzan zingt *Oevenoecho jomar* op p. 340, of meteen vanaf *Ki lekach tov*.
- Degene die het aron gaat sluiten heeft nu een belangrijke choreografische timing-taak: het is een veelvoorkomend en mooi gebruik om het parochet (gordijn) heel langzaam te sluiten, en precies gesloten te hebben bij het laatste woord van deze alinea, nl. *kekedem*. Daartoe pas bij *chadesj jamenoe* beginnen met sluiten (of al bij *hasjivenoe*, maar dan veel langzamer sluiten), en goed naar het gezang luisteren om de timing zo goed en mooi mogelijk te krijgen.
- Nadat het parochet gesloten is en het gezang (dus) afgelopen, worden de deuren gesloten, en geven de mensen bij de aron elkaar een hand met de bijbehorende *sjouch/baroech tiheje*-wensen.

Nu is de torahdienst ten einde